

## ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

### ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

#### «Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας»

#### **I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

Όπως είναι γνωστό τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται περιστατικά μη σύννομης συμπεριφοράς του αστυνομικού προσωπικού των οποίων η εξέταση κρίνεται αντικειμενικά ως ελλιπής.

Ο πειθαρχικός έλεγχος είναι συχνά χρονοβόρος με περιορισμένη συμμετοχή και ενημέρωση του καταγγέλλοντος. Ο ποινικός έλεγχος περιορίζεται μόνο σε σημαίνουσες περιπτώσεις. Τέλος, σε πολλές περιπτώσεις έχει καταγραφεί η απροθυμία του καταγγέλλοντος να συνεργαστεί με αστυνομικά όργανα για την επαρκή τεκμηρίωση της καταγγελίας.

Τα δυσμενή σχόλια που προκαλούνται από την δημοσιοποίηση τέτοιων περιστατικών δημιουργούν δικαιολογημένα συναισθήματα αγανάκτησης στο προσωπικό των σωμάτων ασφαλείας. Το ηθικό κάμπτεται, το επαγγελματικό ήθος υπονομεύεται.

Σήμερα, η κοινωνία επιδεικνύει όλο και λιγότερη ανοχή σε περιστατικά αυθαιρεσίας κρατικών λειτουργών από ότι στο παρελθόν. Ασφαλώς η κοινωνία αποδέχεται την λειτουργία σωμάτων ασφαλείας, απαιτεί όμως την παράλληλη δραστηριοποίηση αξιόπιστων μηχανισμών δημόσιας λογοδοσίας και ελέγχου.

Ως εκ τούτου προκύπτει η ανάγκη για την σύσταση ενός φορέα εξέτασης περιστατικών αυθαιρεσίας του προσωπικού των σωμάτων ασφαλείας με αυξημένο βαθμό ανεξαρτησίας.

Αντίστοιχες διατάξεις που προβλέπουν την ίδρυση ανεξάρτητων Γραφείων, Επιτροπών ή και Αρχών ισχύουν σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μ. Βρετανία, Βέλγιο, Γαλλία, Ολλανδία, Κύπρος, κ.α.).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, εξάλλου, αξίζει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης αλλά και ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν επισημάνει τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις υπάρχουσες διαδικασίες καταγγελιών αστυνομικής αυθαιρεσίας.

Η νομολογία του ΕΔΑΔ συνεχώς επεκτείνεται σε ζητήματα αστυνομικής αυθαιρεσίας και καλύπτει πλέον και το ζήτημα της ύπαρξης ή μη αποτελεσματικών μηχανισμών διερεύνησης καταγγελιών. Η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει προβεί σε συστάσεις για την βελτίωση των διαδικασιών λογοδοσίας των αστυνομικών οργάνων στις χώρες μέλη. Ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει καταγγείλει περιστατικά αστυνομικής αυθαιρεσίας και έχει προβεί σε συστάσεις προς την κατεύθυνση της

ενίσχυσης ανεξαρτήτων μηχανισμών αστυνομικής λογοδοσίας σε συγκεκριμένα κράτη μέλη.

Η νομολογία του ΕΔΑΔ έχει θεμελιώσει πέντε κατευθυντήριες αρχές για την αποτελεσματική διερεύνηση καταγγελιών αστυνομικής αυθαιρεσίας που εμπíπτουν στην δικαιοδοσία των Αρθ. 2 ή 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

### **1. Η αρχή της ανεξαρτησίας**

Η εξέταση της υπόθεσης πρέπει να διενεργείται υπό συνθήκες που θα διασφαλίζουν την θεσμική και ιεραρχική ανεξαρτησία μεταξύ ελεγκτή και του ελεγχόμενου(υπόθεση-*Ramsahai* 15/5/2007, υπόθεση-*Bati* 3/06/2004).

### **2. Η αρχή της αποτελεσματικότητας**

Η ερευνητική διαδικασία πρέπει να είναι σε θέση να συλλέγει το αναγκαίο υλικό και να καταλήγει σε συγκεκριμένη εισήγηση προς τις αρμόδιες αστυνομικές ή δικαστικές αρχές(υπόθεση-*Nachova* 6/07/2005, υπόθεση-*Aksoy* 18/12/2007).

### **3. Η αρχή της άμεσης ολοκλήρωσης της έρευνας**

Η σχετική εξέταση πρέπει να ολοκληρώνεται σε εύλογο χρονικό διάστημα(υπόθεση-*Isayeva* 23/02/1999, υπόθεση-*Aydin* 25/9/1997).

### **4. Η αρχή του δημόσιου απολογισμού**

Οι διαδικασίες διερεύνησης όπως και τα αποτελέσματα τούς πρέπει να είναι ανοιχτά σε δημόσιο έλεγχο(υπόθεση *Ognyanova*-23/02/1996, υπόθεση *Chitayev*-18/01/2007).

### **5. Η αρχή της συμμετοχής του καταγγέλλοντος**

Ο καταγγέλλων πρέπει να συμμετέχει στη διαδικασία στο βαθμό που να εξασφαλίζονται τα νόμιμα δικαιώματα του(υπόθεση *McKerr*-4/5/2001).

Το ελάχιστο απαιτούμενο είναι ότι το κάθε κράτος μέλος πρέπει να διασφαλίζει την ύπαρξη και λειτουργία διαδικασιών συμβατών με τις πέντε κατευθυντήριες αρχές στις περιπτώσεις που εμπíπτουν στην δικαιοδοσία του Αρθ. 2 ή 3 της ΕΣΔΑ. Επισημαίνεται επίσης η ανάγκη ότι ο φορέας εξέτασης περιστατικών αυθαιρεσίας πρέπει να λειτουργεί παράλληλα και όχι να υποκαθιστά τις αρμόδιες υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου των σωμάτων ασφαλείας και τις δικαστικές αρχές. Σε κάθε περίπτωση, η στενή συνεργασία μεταξύ φορέα, σωμάτων ασφαλείας και δικαστικών αρχών αποτελεί απαραίτητη συνθήκη για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος διερεύνησης καταγγελιών αυθαιρεσίας.

Τέλος, η πρόσφατη σύσταση του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη (Π.Δ. 184/2009) συγκεντρώνει για πρώτη φορά στην πρόσφατη ιστορία της χώρας όλα τα σώματα ασφαλείας υπό την ίδια στέγη. Κατά συνέπεια ο νέος φορέας πρέπει να έχει την συνολική αρμοδιότητα για την αντιμετώπιση περιστατικών αυθαιρεσίας του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και του Λιμενικού Σώματος.

## **II. ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ**

## **ΑΡΘΡΟ 1**

### **Γραφείο Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας**

Στο άρθρο 1 του προτεινόμενου σχεδίου προεδρικού διατάγματος προβλέπεται η σύσταση και λειτουργία Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας και αναφέρονται αναλυτικά, χωρίς να υπάρχει περίπτωση παρερμηνείας, οι αρμοδιότητες που ασκεί.

Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για αρμοδιότητες που έχουν να κάνουν με την υποβολή, εξέταση και περαιτέρω προώθηση καταγγελιών σε βάρος του αστυνομικού προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και του Λιμενικού Σώματος από πολίτες οι οποίοι αφορούν βασανιστήρια, άλλες προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας κατά την έννοια του άρθρου 137<sup>Α</sup> του Ποινικού Κώδικα και με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του άρθρου αυτού, την άσκηση μη νόμιμης βίας κατά την σύλληψη, την κράτηση ή τη μεταγωγή τους από τις αρμόδιες Υπηρεσίες και γενικά κάθε περίπτωση εκδήλωσης βίαιης, βάνουσης, ταπεινωτικής, προσβλητικής ή οποιασδήποτε ανάρμοστης συμπεριφοράς ανεξαρτήτως αν αυτή στοιχειοθετεί πειθαρχική παράβαση ή ποινικό αδίκημα που τελέστηκε εν ώρα υπηρεσίας ή μη από προσωπικό των ανωτέρω υπηρεσιών.

Προβλέπεται επίσης ότι η στέγαση των γραφείων θα γίνεται σε χώρο εκτός των εγκαταστάσεων της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και του Λιμενικού Σώματος, καθώς και ότι ο υλικότεχνικός εξοπλισμός και οι σχετικές δαπάνες που απαιτούνται για την λειτουργία του Γραφείου θα καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του ειδικού φορέα «Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη».

## **ΑΡΘΡΟ 2**

### **Στελέχωση**

Στο Άρθρο 2 του παρόντος σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος προβλέπεται η συγκρότηση τριμελούς εισηγητικής επιτροπής η οποία θα απαρτίζεται έναν (1) τέως Αρεοπαγίτη ως Πρόεδρο, από τον Νομικό Σύμβουλο του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και από έναν (1) τέως Εισαγγελέα ως μέλη. Προβλέπεται επίσης ο διορισμός τους να γίνεται κατόπιν απόφασης του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη και ειδικά του Προέδρου κατόπιν εγκρίσεως της αρμόδιας επιτροπής του Κοινοβουλίου. Η θητεία του Προέδρου και των μελών ορίζεται ως διετούς διάρκειας και με δυνατότητα μόνο μίας ανανέωσης.

Τέλος, με το άρθρο αυτό προβλέπεται ότι το Γραφείο στελεχώνεται από πολιτικό προσωπικό του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη καθώς και από μετακλητούς υπαλλήλους. Στον Γραφείο αυτό αποσπάται, χωρίς χρονικούς περιορισμούς, το αναγκαίο για τη λειτουργία του προσωπικό. Το προσωπικό του Γραφείου αποτελείται από δεκαπέντε (15) υπαλλήλους εκπαιδευτικής βαθμίδας Π.Ε Νομικών Επιστημών, πέντε (5) υπαλλήλους εκπαιδευτικής βαθμίδας Τ.Ε και πέντε (5) υπαλλήλους εκπαιδευτικής βαθμίδας Δ.Ε.

## **ΑΡΘΡΟ 3**

### **Αρμοδιότητες**

Στο Άρθρο 3 του προτεινόμενου σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος καθορίζονται ρητά οι αρμοδιότητες του προσωπικού του Γραφείου. Ειδικότερα προβλέπεται ότι το Γραφείο είναι υπεύθυνο για την υποδοχή των πολιτών που

επιθυμούν υποβάλουν γραπτώς καταγγελίες ή παράπονα εις βάρος του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και του Λιμενικού Σώματος για περιπτώσεις συμπεριφοράς του αρθ.1 §1 σε βάρος τούς ή σε βάρος τρίτων.

Στις περιπτώσεις που ο καταγγέλλων αγνοεί την ελληνική γλώσσα και γραφή, του παρέχεται διερμηνεία σε γλώσσα που κατανοεί ώστε να καταγραφεί από υπάλληλο του Γραφείου η καταγγελία του. Στην περίπτωση αυτή η καταγγελία υπογράφεται από τον καταγγέλλοντα, τον διερμηνέα και τον υπάλληλο που την κατέγραψε. Οι εγκαταστάσεις του Γραφείου είναι διαμορφωμένες κατά τρόπο που να εξυπηρετείται η ακώλυτη πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Αποσαφηνίζεται το γεγονός ότι το Γραφείο παραλαμβάνει αποκλειστικά επώνυμες καταγγελίες που υποβάλλονται εγγράφως, μέσω πληρεξουσίου δικηγόρου, ή μέσω ΚΕΠ.

Καθορίζονται επίσης οι περιπτώσεις στις οποίες το Γραφείο μπορεί να επιλαμβάνεται αυτεπαγγέλτως σε γεγονότα, καταγγελίες ή πληροφορίες για εκδήλωση βάνουσης, βίαιης ή προσβλητικής συμπεριφοράς του προσωπικού των Υπηρεσιών δικαιοδοσίας της σε βάρος πολιτών.

Με βάση το Άρθρο αυτό εξουσιοδοτείται το Γραφείο να απαντά σε ερωτήματα πολιτών που υποβάλλονται εγγράφως, τηλεφωνικώς, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τηλεμοιοτύπου.

Εξουσιοδοτείται επίσης το Γραφείο να αξιολογεί τις καταγγελίες ή τα παράπονα, κατά περίπτωση, και να τα διαβιβάζει στις αρμόδιες για τη διερεύνηση και τον περαιτέρω χειρισμό τους Υπηρεσίες ή Αρχές.

Προβλέπεται επίσης ρητά η υποχρέωση του Γραφείου να ενημερώνει τους καταγγέλλοντες για τα δικαιώματά τους, την προβλεπόμενη διαδικασία υποβολής και εξέτασης καταγγελιών σε βάρος προσωπικού των Υπηρεσιών δικαιοδοσίας του, την εξέλιξη της διαδικασίας εξέτασης της καταγγελίας αλλά και για το αποτέλεσμα αυτής.

Στο Άρθρο αυτό αναφέρονται αναλυτικά οι Υπηρεσίες, Αρχές, Σωματεία, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Νομικά και Φυσικά πρόσωπα με τα οποία δύναται να συνεργασθεί το Γραφείο στο πλαίσιο εκπλήρωσης της αποστολής του.

Τέλος, προβλέπεται η καταγραφή των καταγγελιών ή παράπονων και η υποβολή ετήσιας αναλυτικής έκθεσης πεπραγμένων και προτάσεων στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη.

## **ΑΡΘΡΟ 4**

### **Οργάνωση και Τρόπος Λειτουργίας**

Στο Άρθρο 4 του προτεινόμενου σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος καθορίζεται η διάρθρωση του Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα εξής τμήματα:

- ↳ Τμήμα Υποδοχής και Ενημέρωσης του Πολίτη
- ↕ Τμήμα Υποβολής Καταγγελιών
- Υ Τριμελής Εισηγητική Επιτροπή
- Τμήμα Επικοινωνίας και Δημοσίων Σχέσεων

Με την §2 εξουσιοδοτείται το Τμήμα Υποδοχής και Ενημέρωσης του Πολίτη να απαντά σε ερωτήματα πολιτών αυτοπροσώπως, τηλεφωνικά, διαδικτυακά, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τηλεμοιοτύπου, να

καταγράφει τις προσφυγές πολιτών ενώπιον του Γραφείου, τις περιπτώσεις υποβολής καταγγελίας καθώς και το αποτέλεσμα της διαδικασίας εξέτασης αυτής και να διατηρεί τα σχετικά στατιστικά αρχεία.

Στην συνέχεια στην §3 εξουσιοδοτείται το Τμήμα Υποβολής Καταγγελιών να παραλαμβάνει και να εξετάζει την κάθε καταγγελία στο μέτρο των δυνατοτήτων του.

Επιπροσθέτως το Τμήμα Υποβολής Καταγγελιών καθορίζεται ως υπεύθυνο για την ενημέρωση του καταγγέλλοντα κατά την διάρκεια της διαδικασίας καθώς και για το αποτέλεσμα αυτής.

Ως μέγιστο χρονικό όριο για την υποβολή σχετικής αιτιολογημένης εισήγησης στην Τριμελή Επιτροπή ορίζεται το χρονικό διάστημα των δέκα (10) ημερών.

Με την §4 η Τριμελής Εισηγητική Επιτροπή εξετάζει τις υποβληθείσες καταγγελίες και αποφασίζει για την προώθηση τους στις αρμόδιες Υπηρεσίες ή Αρχές εφόσον πιθανολογείται η βασιμότητα της αναφοράς, εντός τριάντα (30) ημερών.

Επίσης προβλέπεται ότι σε περιπτώσεις που η καταγγελία παραπεμφθεί προς εξέταση στα Πειθαρχικά Συμβούλια της Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος ή του Πυροσβεστικού Σώματος, αυτή εξετάζεται κατά προτεραιότητα.

Τέλος, στην §5 ορίζεται το Τμήμα Επικοινωνίας και Δημοσίων Σχέσεων ως υπεύθυνο για την επικοινωνιακή και υλικοτεχνική υποστήριξη της λειτουργίας του Γραφείου.

## **ΑΡΘΡΟ 5**

### **Έναρξη Ισχύος**

Στο Άρθρο 5 καθορίζεται η έναρξη ισχύος του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος.